International Journal of Law, Education, Social and Sports Studies (IJLESS)
Volume: 12, Issue S2, 2025 (Special issue-2)
ISSN: 2455-0418 (Print), 2394-9724 (online)

ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ಮನೋಭಾವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು –ಭಾರತೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು

ನಾಗೇಶ್ವರೀ ಪಿ.ಎನ್[1], ಪ್ರೊ. ನಿಂಗಮ್ಮ ಸಿ ಬೆಟ್ಸೂರ್[2]
[1]ಸಂಶೋಧಕರು, ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು
[2]ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು

DOI: 10.33329/ijless.12.S2.588

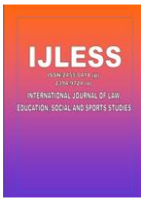

ಸಾರಾಂಶ (Abstract)
ಈ ವರದಿ 2016ರಿಂದ 2025ರವರೆಗೆ ಭಾರತದ ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಆಳವಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ನೀತಿ, ಮನೋಭಾವ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಚಲನೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇದು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ಟಾರ್ಟಪ್ ಇಂಡಿಯಾ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ, ಭಾರತವು ವಿಶ್ವದ ಮೂರನೇ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಸ್ಟಾರ್ಟಪ್ ಪರಿಸರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಹುಡುಕುವ ಮನೋಭಾವದಿಂದ, ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿಯತ್ತ ಸಾಗುವಂತಹ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಂಡುಬಂದ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಗ್ರಾಹಕಕೇಂದ್ರಿತ ಸೇವೆಗಳಿಂದ ಆಳವಾದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ (ಡೀಪ್ ಟೆಕ್) ಕ್ಷೇತ್ರಗಳತ್ತ ತಿರುಗುವುದು ತಂತ್ರಾತ್ಮಕ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಇದು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಸಾಧಿಸಲು ಮತ್ತು ಚೀನಾ ಮೊದಲಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಆಮದು ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ ಒಳಗೊಂಡ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡ ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬಲವರ್ಧಿತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಸಾಧನೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಹೂಡಿಕೆ ಕೊರತೆ ಹಾಗೂ ವಿಫಲತೆಯ ಭಯದಂತಹ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಡೆತಡೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಎದುರಾಗುತ್ತಿವೆ. ಸಮಗ್ರ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ನೀತಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣವು ದೃಢವಾದ ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆಸಲು ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಖಚಿತಪಡಿಸಲು ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬುದೇ ಈ ವರದಿಯ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿದೆ.

ಭಾರತ, ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಮನೋಭಾವ, ಸ್ಟಾರ್ಟಪ್ ಪರಿಸರ, ನೀತಿ, ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.

1.1 ಪೀಠಿಕೆ

ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯು ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ನಾವೀನ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಚಾಲಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯು ಸಹಸ್ರಮಾನದ ತಿರುವಿನ ನಂತರ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. 2000 ಇಸವಿ ನಂತರದ ಕಾಲಾವಧಿಯು, ವೇಗವಾದ ಜಾಗತೀಕರಣ ಮತ್ತು ಅಭೂತಪೂರ್ವ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಮಹತ್ವದ ಜಾಗತಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. ಇವುಗಳು ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಮರುರೂಪಿಸಿವೆ. ಸರ್ಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ವಾಣಿಜ್ಯಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯೆಂದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ, ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವ ಮತ್ತು ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೆಂದೂ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿವೆ (ಊಡುಬ್ಳು, ಕಜಣಜಥಿ, & ಖುಜಖುಜಡಿಜ, 2017). ಈ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆಯು, ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು, ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಲಿಕೆಯ ವಾತಾವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಕೀರ್ಣ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಪರಿಸರವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತವೆ.

2000ನೇ ಇಸವಿಯಿಂದ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೂಲಭೂತ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಗತ್ಯತೆ ಅಥವಾ ಲಾಭವನ್ನು ಗರಿಷ್ಠಗೊಳಿಸುವ ಹೊಂಬೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸುವ, ಕೇವಲ ಆರ್ಥಿಕ

ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಗುರುತಿಸಲಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಅಂತರಗಳು ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಗತಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶುರುಮಾಡುವ "ಅವಕಾಶ-ಚಾಲಿತ" ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ಉದಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ "ಸಾಮಾಜಿಕ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ" ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರೌಢತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ (ಒಚಿಡಿಣುಟಿ & ಫೆಛಜಡಿಂ, 2015). ಈ ವಿಕಾಸವು ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಬೆಂಬಲಕಾರಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿತ್ವವು ಈ ವಿಶಾಲ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಮೂಲಭೂತ ವ್ಯವಹಾರ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮೀರಿ, ಸಮಸ್ಯೆ-ಪರಿಹಾರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು, ನೈತಿಕ ಪರಿಗಣನೆಗಳು ಮತ್ತು ಸುಸ್ಥಿರ ಪ್ರಭಾವದ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವಂತೆ ಬೆಳೆಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಅಂತರ್ಗತ ಪ್ರೇರಣೆ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಈ ಬದಲಾವಣೆಯು "ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಮನೋಭಾವ" ಯಾವುದನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಸಬಹುದು ಎಂಬುದರ ಮರು-ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವಿಕೆ: ಮನೋಭಾವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು

ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ಆಂಗ್ಲಪದ ―ಎಂಟರ್‌ಪ್ರೈನರ್‌ಷಿಪ್‖ (ಇಟಿಣಡಿಂಡಿಜಟಿಜಣಡ್ಸುಠಿ). ಇದು ‗ಇಟಿಣಡಿಂಡಿಜಟಿಜಡಿಜ‘ ಎಂಬ ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆಯ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ‗ಕೈಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ‖ ಎಂದು. ಈ ಪದ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರೋದ್ಯಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. •ಹಿಗ್ಗಿನ್ಸ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ‗ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ‘ ಎಂದರೆ ಹೂಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನಾ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಅರಸುವಿಕೆ, ಹೊಸ ಉತ್ಪಾದನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಉದ್ಯಮವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವಿಕೆ, ಬಂಡವಾಳದ ಪೂರೈಕೆ, ಕಾರ್ಮಿಕರ ನೇಮಕ, ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳ ಪೂರೈಕೆಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯಮದ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಪ್ರಬಂಧಕರ ಆಯ್ಕೆ- ಇವೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಂಥದ್ದೇ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ. ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು, ಅದರ ಮೂರು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು – ಮನೋಭಾವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು – ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಮನೋಭಾವ: ಇದು ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿಸುವ ಅನನ್ಯ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು ಮತ್ತು ಅರಿವಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ನಾವೀನ್ಯತೆಗೆ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ, ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆ, ವಿಫಲತೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ, ಬದಲಾಗುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಸ್ವ-ಪ್ರಭಾವಿತತೆಯ ಬಲವಾದ ಭಾವನೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಮತ್ತು ಪರಿಹರಿಸುವ ಸಕ್ರಿಯ ವಿಧಾನ ಸೇರಿದಂತೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ (ಒಛಿಉಡಿಚಿಣು & ಒಚಿಛಿಒಟಟಚಿಟ, 2000). ಕೇವಲ ವ್ಯವಹಾರದ ಜಾಣತನದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ, ಈ ಮನೋಭಾವವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು, ಅಡಚಣೆಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುವ ಮೂಲಭೂತ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ಹಾದಿಯ ಅಂತರ್ಗತ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಗಳನ್ನು ನ್ಯಾವಿಗೇಟ್ ಮಾಡಲು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಶಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಅಂತರ್ಗತ ಚಿಂತನೆಯ ಮಾರ್ಗ ಇದಾಗಿದೆ.

ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಶಿಕ್ಷಣ: ಈ ಆಯಾಮವು ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ಜ್ಞಾನ, ಕೌಶಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾದ ಔಪಚಾರಿಕ ಮತ್ತು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜುಗಳು ನೀಡುವ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ವಿಶೇಷಿತ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳು, ಔದ್ಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಅನುಭವಾತ್ಮಕ ಕಲಿಕೆಯ) ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉದ್ದೇಶವು ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಯಶಸ್ವಿ ಉದ್ಯಮ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಉಪಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿದೆ (ಈಚಿಥಿಂಟಟಜ & ಉಚಿಟಟಥಿ, 2015). ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಒಂದು ಉತ್ತೇರಕದಂತೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿ, ಸಂಭಾವ್ಯತೆಯನ್ನು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು: ಇದು ಸರ್ಕಾರಗಳು, ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿದ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು, ನೀತಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ವಿಶಾಲ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ವೆಂಚರ್ ಕ್ಯಾಪಿಟಲ್‌ನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಹಣಕಾಸು ಯೋಜನೆಗಳು, ಇನ್ಕ್ಯುಬೇಶನ್ ಸೆಂಟರ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ವೇಗವರ್ಧಕಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಜಾಲಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಗುರಿಯಿರುವ ಪ್ರಚಾರ ಮುಖಾಂತರದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಉದ್ಯಮಿಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಹಾಯಕವಾದ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ, ಇದು ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಕಲಿತ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಬಾಹ್ಯ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬಹುದಾದರೂ, ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಆಳವಾದ, ಸಕ್ರೀಯ ಅಂತರ್-ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ದೃಢವಾದ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಮನೋಭಾವವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲು ಇರುವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಒಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವು ನಂತರ ಒಂದು

ನಿರ್ಣಾಯಕ ಉತ್ತೇರಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಈ ಮೂಲಭೂತ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವ ಮತ್ತು ಬಲಪಡಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಅಡಚಣೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡುವ ಬೆಂಬಲಕಾರಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಮತ್ತು ಮನೋಭಾವ–ಚಾಲಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿ ಉದ್ಯಮಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಿಸಲು ಹೆಣಗಾಡಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ, ಯುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಮೂಲಭೂತ ಮನೋಭಾವ ಅಥವಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಒದಗಿಸಲಾದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರದಿದ್ದರೆ, ಉದ್ದೇಶಗಳು ಯಾವುದೇ ಹೇಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದರೂ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಸೀಮಿತ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ನೀಡಬಹುದು. ಇದು ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಗುರಿಯಿರುವ ನೀತಿ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಡೊಮೇನ್ಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಾರದು, ಬದಲಿಗೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ:1 ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿವರ್ತನೆ (2000–2025)

ಸಮಯಾವಧಿ	ಪ್ರಬಲ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಧಾನ	ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದು	ಪ್ರಮುಖ ನವೀನತೆಗಳು	ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ೧. ಭಾರತದ ಸನ್ನಿವೇಶ
2000–2005	ಉಪನ್ಯಾಸ ಆಧಾರಿತ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು	ವ್ಯವಹಾರ ಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯಾಚರಣಾ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು	ಸೀಮಿತ	ಜಾಗತಿಕ: ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿಧಾನಗಳು ಪ್ರಾಬಲ್ಯ. ಭಾರತ: ಆರಂಭಿಕ ಹಂತ, ಹೆಚ್ಚು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ.
2006–2010	ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ಆರಂಭಿಕ ಯೋಜನೆ ಆಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆ	ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು, ಮೂಲಭೂತ ಡಿಜಿಟಲ್ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು	ಇನ್ಕ್ಯುಬೇಟರ್ಗಳೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭಿಕ ಸಂಯೋಜನೆ	ಜಾಗತಿಕ: ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕಲಿಕೆಗೆ ಬದಲಾವಣೆ. ಭಾರತ: ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಆಸಕ್ತಿ, ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ತತ್ವಮೂಲಕ.
2006–2010	ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ಆರಂಭಿಕ ಯೋಜನೆ ಆಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆ	ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು, ಮೂಲಭೂತ ಡಿಜಿಟಲ್ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು	ಇನ್ಕ್ಯುಬೇಟರ್ಗಳೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭಿಕ ಸಂಯೋಜನೆ	ಜಾಗತಿಕ: ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕಲಿಕೆಗೆ ಬದಲಾವಣೆ. ಭಾರತ: ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಆಸಕ್ತಿ, ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ತತ್ವಮೂಲಕ.
2016–2020	ಅನುಭವಾತ್ಮಕ, ಮಿಶ್ರಿತ ಕಲಿಕೆ	ಡಿಜಿಟಲ್ ರೂಪಾಂತರ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಭಾವ, ಜಾಗತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು	ಆನ್ಲೈನ್ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ೦ಖ ಆಧಾರಿತ ಸಾಧನಗಳು, ಸಂಘಟಿತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ	ಜಾಗತಿಕ: ಪ್ರಗತಿಪರ, ಅಂತರಶಾಖೀಯ. ಭಾರತ: ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ಆದರೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಅನುಭವ ಸೀಮಿತ.
ಸಮಯಾವಧಿ	ಪ್ರಬಲ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಧಾನ	ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದು	ಪ್ರಮುಖ ನವೀನತೆಗಳು	ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ೧. ಭಾರತದ ಸನ್ನಿವೇಶ
2021–2025	ಅತ್ಯಂತ ಅನುಭವಾತ್ಮಕ, ಮಿಶ್ರಿತ/ ಆನ್ಲೈನ್ ಕಲಿಕೆ	ಸಂಯೋಜನೆ, ಸುಸ್ಥಿರತೆ, ನೈತಿಕ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ	ವರ್ಚುವಲ್ ವೇಗವರ್ಧಕಗಳು, ಜಾಗತಿಕ ಸಹಯೋಗ ವೇದಿಕೆಗಳು	ಜಾಗತಿಕ: ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ, ಸಮಾವೇಶಿ. ಭಾರತ: ವೇಗವಾದ ಡಿಜಿಟಲ್ ಅಳವಡಿಕೆ, ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಅಗತ್ಯತೆ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ:1–ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಶಿಕ್ಷಣವು 2000ರ ದಶಕದಿಂದಲೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು ವಿಕಸನಗೊಂಡಿದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ, ಇದರ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಯೋಜನೆ ರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿತ್ತು, ಇದು ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾಗಿ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಈ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಧಾನವು ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಭವಾತ್ಮಕ ಕಲಿಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸ್ಥಾನಾಂತರಗೊಂಡಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಡಿಸೈನ್ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಸ್ಟಾರ್ಟಪ್ ವಿಧಾನಗಳಂತಹ ಆಧುನಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ (ಓಜಫಿಇ ಜಣ ಚಟ., 2021). ಇತ್ತೀಚಿನ ದಶಕದಲ್ಲಿ, ಡಿಜಿಟಲ್ ರೂಪಾಂತರ, ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ, ಮತ್ತು ಸುಸ್ಥಿರತೆಯಂತಹ ವಿಷಯಗಳು ಪಾಠ್ಯಕ್ರಮದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ.

ಭಾರತದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ವಿಶ್ವದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಳಂಬವಾಗಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆ. ಆರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ (2000–2010), ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು, ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕೌಶಲ್ಯಗಳ ಅಭಾವ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಆದಾಗ್ಯೂ, 2014 ರಲ್ಲಿ _ಸ್ಟಾರ್ಟಪ್ ಇಂಡಿಯಾ' ಮತ್ತು 'ಮೇಕ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ' ನಂತಹ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉಪಕ್ರಮಗಳ ಆರಂಭದೊಂದಿಗೆ, ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು (ಉಂತಜಡಿಟಟಜಟಣ ಂಜಿ ಖಟಜುಚಿ, 2016). ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಇನ್ಕ್ಯುಬೇಟರ್ಗಳು, ವೇಗವರ್ಧಕಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಜಾಲಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆದರೆ, ಹಲವಾರು ಸವಾಲುಗಳು ಮುಂದುವರಿದಿವೆ. ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾದ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಕವರ್ಗದ ಕೊರತೆ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಡಚಣೆಯಾಗಿದೆ (ಒಚಿಣಖಜತಿ & ಎಚಿಟಿ, 2021). ಹೆಚ್ಚಿನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಇದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೈಜ–ಜಗತ್ತಿನ ಅನುಭವವನ್ನು ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೋವಿಡ್–19 ಮಹಾಮಾರಿಯ ನಂತರ, ಆನ್ಲೈನ್ ಮತ್ತು ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಕಲಿಕೆಯ ಮಾದರಿಗಳು ವೇಗವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ನಗರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವಿನ ಡಿಜಿಟಲ್ ವಿಭಜನೆಯು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಗಂಭೀರವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ, ಭಾರತವು ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಕವರ್ಗದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಉಪಕ್ರಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಸಂಯೋಜಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ, ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಮಗ್ರವಾದ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಬಹುದು.

- ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು

ಸರ್ಕಾರಿ ಉಪಕ್ರಮಗಳು

•ಸ್ಟಾರ್ಟಪ್ ಇಂಡಿಯಾ (2016): ಈ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಭಾರತದ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ತಳಹದಿಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಗಳಿಗೆ ತೆರಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿ, ಸರಳೀಕೃತ ಅನುಸರಣೆ ವಿಧಾನಗಳು, ಬಂಡವಾಳ ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಗಳಿಗಾಗಿ ನಿಧಿಗಳ ನಿಧಿ ಮೂಲಕ ಪ್ರವೇಶ, ಹಾಗೂ ಸುಗಮವಾದ ಮಾನ್ಯತಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸೇರಿದಂತೆ ವ್ಯಾಪಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ (ಉಂತಜಡಿಟಟಜಟಣ ಂಜಿ ಖಟಜುಚಿ, 2016). ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ನವೀನತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು, ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಪರಿಸರದ ವಿಕಸನವನ್ನು ವೇಗಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

•ಮೇಕ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಸ್ಕಿಲ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಡಿಜಿಟಲ್ ಇಂಡಿಯಾ: ಇಂಡಿಯಾಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ, ಈ ವಿಶಾಲ ನೀತಿ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳು ದೇಶೀಯ ತಯಾರಿಕಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವುದು, ಕಾರ್ಯಬಲದ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿ ಡಿಜಿಟಲ್ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಗೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಆದರೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇವು ಹೊಸ ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಸೂಕ್ತವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತವೆ.

•ಅಟಲ್ ಇನ್ನೋವೇಷನ್ ಮಿಷನ್: ನೀತಿ ಆಯೋಗದ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಮಿಷನ್ನು ದೇಶವ್ಯಾಪಿ ನವೀನತೆ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಶಾಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ನವೀನ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಅಟಲ್ ಟಿಂಕರಿಂಗ್ ಲ್ಯಾಬ್ಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಸ್ಟಾರ್ಟಪ್‌ಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಲು ಅಟಲ್ ಇಂಕ್ಯುಬೇಶನ್ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಇದು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

- ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ : ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ದಶಕದಲ್ಲಿ ವೆಂಚರ್ ಕ್ಯಾಪಿಟಲ್ ಮತ್ತು ಏಂಜಲ್ ಹೂಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಏರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದ ಮೂಲ ಹೂಡಿಕೆ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನೇತರ ಸ್ಟಾರ್ಟಪ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಾನಗರಗಳ ಹೊರಗಿನ ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೆ ಬಂಡವಾಳ ಲಭ್ಯತೆಯ ಕೊರತೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಹೂಡಿಕೆದಾರರ ಗಮನವು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಆಧಾರಿತ ಉದ್ಯಮಗಳತ್ತ ಹೆಚ್ಚು ಒಲವು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ (ಖಚಿಣ & ಮಿಚಿಟಿ, 2022).
- ಇನ್ಕ್ಯುಬೇಷನ್ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ : ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದೆಲ್ಲೆಡೆ ಇನ್ಕ್ಯುಬೇಟರ್ಗಳು ಮತ್ತು ಆಕ್ಸಿಲರೇಟರ್ಗಳು ವೇಗವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಇವು ಗಳಿಗೆ ಭೌತಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಆರಂಭಿಕ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ, ಇವುಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು

  ಪರಿಣಾಮಕಾರಿತ್ವದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಮಟ್ಟದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಉದ್ಯಮಿಗಳನ್ನು ಸವಾಲುಗಳಿಂದ ಮುನ್ನಡೆಸುವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾಗಿದ್ದರೂ, ಭಾರತದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಇದು ಹೊಸ ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಹಂತದ ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಸವಾಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ (ಒಚಿಣ್ಣುಜತಿ & ಎಚುಟಿ, **2021**).

- ನಿಯಂತ್ರಣಾತ್ಮಕ ವಾತಾವರಣ: ಭಾರತವು ಶ್ರೇಯಾಂಕವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ. ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ತೋರಿಸಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಿಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣ ಅನುಸರಣೆ ನಿಯಮಗಳು ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅಸಮರ್ಥತೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಇವುಗಳು ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸವಾಲಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದಿವೆ.

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿತ್ವ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದ ಪ್ರೌಢತೆಯ ತುಲನಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ

ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ಮೇಲಿನ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಬೆಂಬಲ ಕ್ರಮೇಣ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ತುರ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ಸಂಬಂಧಿತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಉದ್ಯಮಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಏರುತ್ತಿದೆ (ಖಜಜ & ಕುಜಟಫಿ, **2021**).

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ವಿವಿಧ ಉಪಕ್ರಮಗಳು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಏರಿಕೆ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು, ಹಲವಾರು ಯಶಸ್ಸಿನ ಕಥೆಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿವೆ. ಇದನ್ನು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥೂಲ–ಮಟ್ಟದ ನೀತಿ ಸಾಧನೆಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ, ಬಂಡವಾಳದ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಅಡಚಣೆಗಳು, ಸಂಕೀರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣಾತ್ಮಕ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವ ಕಷ್ಟಗಳು ಹಾಗೂ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಅಭಾವವು (ಏಣಾಟಚಿಡಿ & ಒಚಿಣ್ಣುಣಾಡಿ, **2023**) ನಿರಂತರವಾಗಿ ವರದಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಿಂದ–ಕೆಳಕ್ಕೆ ರೂಪುಗೊಂಡ ನೀತಿಗಳು ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಲು ಹಾಗೂ ಆರಂಭಿಕ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದರೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅಡ್ಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಘರ್ಷಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಭವಿಷ್ಯದ ಉಪಕ್ರಮಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ನೀತಿ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೀರಿ, ಮೂಲಸೌಕರ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸುಧಾರಣೆಗಳತ್ತ, ನಿಯಂತ್ರಣಾತ್ಮಕ ಸರಳೀಕರಣದತ್ತ ಹಾಗೂ ಬೆಂಬಲ ಸೇವೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವತ್ತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಹರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಜಾಗತಿಕ ಹೋಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢತೆಯ ಅಂತರ

ಸ್ಥಾಪಿತ ಜಾಗತಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾರತದ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಪರಿಸರವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದಾಗ, ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಪ್ರೌಢತೆಯ ಅಂತರ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತವು ವೇಗವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದು, ಅಪಾರ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅಮೆರಿಕಾ ಮತ್ತು ಇಸ್ರೇಲ್ ಮುಂತಾದ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಥಾಪಿತ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಪರಿಸರಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಇದರ ಪರಿಸರ ಇನ್ನೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಂತದಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಬಂಡವಾಳದ ಆಳ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಜಾಲಗಳ ದೃಢತೆ, ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣಾತ್ಮಕ ವಾತಾವರಣದ ಸುಲಭತೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಭಾರತೀಯ ನೀತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ಟಾರ್ಟಪ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇದು ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿದ್ದು, ಹಲವಾರು ಉದ್ಯಮಗಳ ಸಂಸ್ಥೀಕರಣಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಉದ್ಯಮಿಗಳು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿರಂತರ ಸವಾಲುಗಳು ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರೌಢ ಪರಿಸರ ಇನ್ನೂ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಂತದಲ್ಲೇ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಾಢ ಮತ್ತು ಸಂಘಟಿತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಜಾಲಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ನಿಯಂತ್ರಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸರಳಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವೆಂಚರ್ ಕ್ಯಾಪಿಟಲ್ ಮೇಲಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಲಂಬನೆಯಾಚೆಗೆ ಬಂಡವಾಳದ ಮೂಲಗಳನ್ನು ವೈವಿಧ್ಯಗೊಳಿಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗತಿಕ ಮಾದರಿಗಳಿಂದ ಭಾರತವು ಅಮೂಲ್ಯ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿ ಯ ಬೇಕಿದೆ (ಖಜಟಿಭಜಡಿರ, **2010**).

ಭಾರತದ ವಿಶೇಷ ಶಕ್ತಿಗಳು

ಈ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದರೂ, ಭಾರತವು ತನ್ನ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಪರಿಸರವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದಾರಿಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಹಲವಾರು ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅದರ ವಿಶಾಲ ದೇಶೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಯುವ ಹಾಗೂ ಆಕಾಂಕ್ಷಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಜನಸಾಂಖ್ಯಿಕ ಲಾಭ, ಹೊಸ ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೆ ಫಲವತ್ತಾದ ನೆಲೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಡಿಜಿಟಲ್ ಸ್ವೀಕಾರ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಪ್ರಗತಿಗಳು ನವೀನತೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಸಹಜ ಬಲಗಳು ಭಾರತವು ಜಾಗತಿಕ ಉತ್ತಮ ಆಚಾರಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸಮತೋಲನ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಹಂತದ ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆ ದರ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ವೇಗವಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತಡವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ನಿರಂತರ ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೌಢ ಪರಿಸರಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ, ಲಭ್ಯವಿರುವ ಬೆಂಬಲದ ಆಳ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟದ ಕೊರತೆಗಳು ವಿನಿಮಯದಂತೆಯೇ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಉಪಕ್ರಮಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬಹಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದರೂ, ಸಮಗ್ರ ಬಂಡವಾಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು, ವ್ಯಾಪಕ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ನಿಜವಾದ ನಿಯಂತ್ರಣಾತ್ಮಕ ಸುಲಭತೆ – ಇವುಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೆ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ, ಗುಣಮಟ್ಟದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಬಲವಾದ ಬೆಂಬಲ ಇನ್ನೂ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ (ಓಂಖಖಅಔಜ, 2022). ಇದು ಭವಿಷ್ಯದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಪರಿಸರದ ಅಡಿಪಾಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದರ ಮೇಲೂ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕೇವಲ ವೇಗವಾದದ್ದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯುತವಾಗಿಯೂ ಇರಬಹುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ:2 ಭಾರತ ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಉಪಕ್ರಮಗಳು ಉಪಕ್ರಮದ ಹೆಸರು	ದೇಶ / ಪ್ರದೇಶ	ಆರಂಭದ ವರ್ಷ / ಅವಧಿ	ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ(ಗಳು)	ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು	ಗಮನಾರ್ಹ ಪರಿಣಾಮ / ಸವಾಲುಗಳು
ಇಂಡಿಯಾ	ಭಾರತ	**2016**	ನವೀನತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು ಗಳನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವುದು	ತೆರಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಸರಳಿಕೃತ ಅನುಸರಣೆ ನಿಧಿಗಳ ನಿಧಿ	ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ಆದರೆ ಬಂಡವಾಳ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಕೊರತೆ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿದೆ
ಸ್ಮಾಲ್ ಬಿಸಿನೆಸ್ ಇನೋವೇಶನ್ ರಿಸರ್ಚ್ (ಖಃಋಖ)	ಅಮೆರಿಕಾ	**1982** (ನಿರಂತರ)	ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ನವೀನತೆ ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಖ&ಆ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು	ಸಣ್ಣ ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೆ ಖ&ಆ ನಿಧಿಗಳ ಮೀಸಲು	ಮಹತ್ವದ ನವೀನತೆ, ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿ; ಆದರೆ ಅರ್ಜಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಂಕೀರ್ಣ (ಐಾಜಡಿಜಣಾಛಿ, **2003**).
್ಮಾಲ್ ಬಿಸಿನೆಸ್ ಇನೋವೇಶನ್ ರಿಸರ್ಚ್ (ಖಃಋಖ)	ಅಮೆರಿಕಾ	**1982** (ನಿರಂತರ)	ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ನವೀನತೆ ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಖ&ಆ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು	ಸಣ್ಣ ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೆ ಖ&ಆ ನಿಧಿಗಳ ಮೀಸಲು	ಮಹತ್ವದ ನವೀನತೆ, ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿ; ಆದರೆ ಅರ್ಜಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಂಕೀರ್ಣ (ಐಾಜಡಿಜಣಾಛಿ, **2003**).

್ಮಾಲ್ ಬಿಸಿನೆಸ್ ಇನೋವೇಶನ್ ರಿಸರ್ಚ್ (ಖಃಖಖ)	ಅಮೆರಿಕಾ	1982 (ನಿರಂತರ)	ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ನವೀನತೆ ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಖ&ಆ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು	ಸಣ್ಣ ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೆ ಖ&ಆ ನಿಧಿಗಳ ಮೀಸಲು	ಮಹತ್ವದ ನವೀನತೆ, ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿ; ಆದರೆ ಅರ್ಜಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಂಕೀರ್ಣ (ಂಣಜಡಿಜಣಘಿ, 2003).
ಮೇಕ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ	ಭಾರತ	2014	ತಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು, ಹೂಡಿಕೆ ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು	ನೀತಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳು, ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ವ್ಯವಹಾರ ಸುಲಭಗೊಳಿಸುವಿಕೆ	ತಯಾರಿಕಾ ವಲಯ ಬಲವರ್ಧನೆ, ಆದರೆ ನಿಯಂತ್ರಕ ಅಡೆತಡೆಗಳು ಮುಂದುವರಿದಿವೆ (ಏಣಟಚಿಡಿ & ಒಚಿಣಘಣಡಿ, 2023).
ಅಟಲ್ ಇನೋವೇಶನ್ ಮಿಷನ್ (ಂಖಒ)	ಭಾರತ	2016	ನವೀನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು, ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು	ಟಿಂಕರಿಂಗ್ ಲ್ಯಾಬ್ಗಳು, ಇನ್ಕ್ಯುಬೇಶನ್ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳು	ನವೀನತೆ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಹೆಚ್ಚಳ; ಆದರೆ ಇನ್ಕ್ಯುಬೇಶನ್ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ (ಓಖಖಿಖ ಂಚಿಥಿಂಗ, 2020).

ಈ ಕೋಷ್ಟಕ–2ವು ಭಾರತ ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳು, ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ಟಾರ್ಟಪ್ ಗಳನ್ನು ಇಂಡಿಯಾ (2016) ಮತ್ತು ಅಟಲ್ ಇನೋವೇಶನ್ ಮಿಷನ್ ಭಾರತದ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದಾರಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೆ, ಯೋಜ್ಮಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಇಸ್ರೇಲ್ನ ವೆಂಚರ್ ಕ್ಯಾಪಿಟಲ್ ಉದ್ಯಮವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿ — "ಸ್ಟಾರ್ಟ್‌ಅಪ್"ಎಂಬ ಪರಿಗಣನೆಗೆ ಆಧಾರವಾಯಿತು (ಂತಟಿಟಜಟಜಘಿ & ಖಿಜಣಛಚಿಟ, 2006).

ಅಮೆರಿಕಾದ ಖಃಖಖ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಆಧಾರಿತ ವಲಯವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರೆ (ಂಣಜಡಿಜಣಘಿ, 2003), ಬ್ರಿಟನ್ನ ಖಟಿಟಿಠತಚಿಣಜ ಗಏ ವ್ಯವಹಾರ–ಕೇಂದ್ರಿತ ನವೀನತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದೆ (ಊಣಝಘ, 2018).

ಭಾರತದ ಮೇಕ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ ತಯಾರಿಕಾ ವಲಯವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಿ ಆದರೂ, ನಿಯಂತ್ರಕ ಅಡೆತಡೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತಿವೆ (ಏಣಟಚಿಡಿ & ಒಚಿಣಘಣಡಿ, 2023). ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಭಾರತವು ಜಾಗತಿಕ ಮಾದರಿಗಳಿಂದ ಕಲಿತು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಪರಿಸರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಹಿಂದಿನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ತೋರಿಸುವಂತೆ ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಮನೋಭಾವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ/ಖಾಸಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದು ಒಟ್ಟಾರೆ ಒಬ್ಬ ಸುಸ್ಥಿರ ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಪರಿಸರದ ಅಸ್ತಿವಾರವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ, ಭಾರತವನ್ನು ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ಪರಿಪಕ್ವ ಪರಿಸರಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ತೆರವುಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ (ಖುಚಿಟಜ, 2003; ಏಣಡಿಚಿಣಇಠ, 2016).

•ಮನೋಭಾವ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ: ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಆತ್ಮಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆ, ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅನುಭವಾಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಧಾನಗಳು ಸಹನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ (ಉಣಾಣಿಣಚಿ & ಒಡಿಛಿಚಿಟಿಜಚಿಟು, 2018).

•ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು: ಸ್ಟಾರ್ಟಪ್ ಇಂಡಿಯಾ ಸೇರಿದಂತೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಕಲಿತ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲು ವೇದಿಕೆ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಕಲಿಕೆಯ ಹಂತದಿಂದ ―ಅನ್ವಯ‖ ಹಂತದವರೆಗೆ ಒಂದು ಸರಪಳಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

•ಮನೋಭಾವ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು: ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಲಭ್ಯತೆ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ನವೀನತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ–ಇವು ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಮನೋಭಾವ ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಅಪಾಯದ ಭಾವನೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ (ಆಚಿತುಛಠಿಟ, 2015). ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಪಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನೋಭಾವ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕ.

•ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣಮಟ್ಟ: ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಬಿ–ಸ್ಕೂಲ್ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಜಾಗತಿಕ ಉತ್ತಮ ಮಾದರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಬೋಧಕರ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಅನುಭವದ ಕೊರತೆ ಇದೆ (ಘಚಿಟಿಜಚಿಡು, 2020).

•ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ: ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಂಚರ್ ಕ್ಯಾಪಿಟಲ್ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾರಂಭ ಹಂತದ ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ/ಟೆಕ್ ಹೊರಗಿನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ತಲುಪುವಿಕೆ ಇನ್ನೂ ಸವಾಲು. ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಕೊರತೆ ಜಾಗತಿಕ ಪರಿಸರಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

•ನಿಯಂತ್ರಣಾತ್ಮಕ ಸತತತೆ: ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡರೂ, ಕಾನೂನು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಜಟಿಲತೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದೆ.

ಸಾರಾಂಶ:

ಮೂರು ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ (ಮನೋಭಾವ–ಶಿಕ್ಷಣ–ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು) ಒಂದರ ದುರ್ಬಲತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಯುವಕರ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಸಹಾಯ ಇದ್ದರೂ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣ–ಬಂಡವಾಳ ಕೊರತೆ ಇದ್ದರೆ, ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಪ್ರಯಾಣ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ (ಖುಚಿಟಟಜ & ಗಿಜಟಿಇಚಿಣಚಿಡಿಚಿಟಚಿಟ, 2000). ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮತೋಲನದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಅಗತ್ಯ.

ಉದಯೋನ್ಮುಖ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ಸವಾಲುಗಳು

•ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಮತ್ತು ಂಋ: ಇ–ಕಾಮರ್ಸ್, ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ (ಂಋ) ಮತ್ತು ಯಂತ್ರ ಕಲಿಕೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಉದ್ಯಮ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿವೆ (ಃಡಿಥಿಟರಿಂಟಛಿಂಟ & ಒಛಿಂಜಜಜ, 2017).

- ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸುಸ್ಥಿರ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ: ಲಾಭದ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ/ಪರಿಸರೀಯ ಪ್ರಭಾವ ಸಾಧಿಸುವತ್ತ ಜಾಗತಿಕ ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.
- ಗಿಗ್ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆ: ಫ್ರೀಲಾನ್ಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಗಿಗ್ ಕೆಲಸ ಉದ್ಯೋಗ–ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಯ ನಡುವಿನ ಗಡಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ.
- ದೂರಸ್ಥ ಕಾರ್ಯಪದ್ಧತಿ: ಅಔಗಿಐಆ–19 ನ ನಂತರ ದೂರಸ್ಥ ತಂಡಗಳ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.
- ಸ್ಥಿರ ಸವಾಲುಗಳು •ಹಣಕಾಸಿನ ಪ್ರವೇಶದ ಕೊರತೆ – ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭ ಹಂತದ ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ.
- ನಿಯಂತ್ರಣಾತ್ಮಕ ಜಟಿಲತೆ – ಕಾನೂನು–ಪ್ರಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಅಡ್ಡಿಗಳು.
- ಪ್ರತಿಭೆಯ ಕೊರತೆ – ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ.
- ಲಿಂಗ ಅಂತರ – ಮಹಿಳಾ ಉದ್ಯಮಿಗಳ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಇನ್ನೂ ಅತೀ ಕಡಿಮೆ (ಃಡಿಣು ಜಣ ಚಿಟ., 2018).
- ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತು.
- ಸಮಾವೇಶಾತ್ಮಕ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ – ಗ್ರಾಮೀಣ, ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ, ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಗೆ ಉತ್ತೇಜನ.
- ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಆಧಾರಿತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ, ನಿಯಂತ್ರಣಾತ್ಮಕ ಪ್ಲಾಟ್ಫಾರ್ಮುಗಳು.
- ನಿರಂತರ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಬೆಳೆಸುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ (ಖಚಿಡಿಛಿತಚಿಣುಥಿ, 2001).

COVI-19 ಮಹಾಮಾರಿಯ ಅನುಭವವು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಉದ್ಯಮಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಸಾಕಾಗದು, ಬದಲಿಗೆ ಅವರನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಸ್ಥಿರವಾಗಿಟ್ಟು 12

ಮಾಡಲು ಬೇಕಾದ ಸಹಾಯವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಗತ್ಯ. ಲಿಂಗ ಅಸಮಾನತೆ, ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಪ್ರವೇಶದ ಅಂತರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರತಿಭಾ ತಳಹದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಅಗತ್ಯ (ಒಟಿಟಿಟಣು, 2010).

ಉಪಸಂಹಾರ:

ಈ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯು ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಮನೋವೃತ್ತಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ 2000 ರಿಂದ 2025ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿಕಸನಕ್ಕೆ ಅವುಗಳ ಒಟ್ಟಾರೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಸಿದೆ. ಈ ವರದಿಯ ಕೇಂದ್ರ ವಾದವೆಂದರೆ ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಯಶಸ್ಸು ಮೂಲತಃ ಈ ಮೂರು ಆಯಾಮಗಳ ಸಮನ್ವಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ.

ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಅಗತ್ಯ–ಆಧಾರಿತ ಉದ್ಯಮಗಳಿಂದ ಅವಕಾಶ–ಆಧಾರಿತ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಭಾವ, ಡಿಜಿಟಲ್ ಸಬಲೀಕರಣದತ್ತ ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ನಡೆದಿರುವ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಪಯಣ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ತೋರಿದ್ದು, "ಸ್ಟಾರ್ಟ್‌ಅಪ್"ಇಂಡಿಯಾ ಮುಂತಾದ ಸಕ್ರಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಉತ್ತೇಜಿತಗೊಂಡ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ "ಸ್ಟಾರ್ಟ್‌ಅಪ್"ಳ ಏರಿಕೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾದರೂ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಹಣಕಾಸು ಪ್ರಾಪ್ಯತೆ, ನಿಯಂತ್ರಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸರಳೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಬಲಿಷ್ಠ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಜಾಲಗಳ ಕೊರತೆ ಮುಂದುವರಿದಿವೆ. ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮನೋವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಧನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಅಳವಡಿಸಬಹುದಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ವರದಿ ಮರುಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುಭವಾತ್ಮಕ ಕಲಿಕೆಯಿಂದ ಇದರ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿತ್ವ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಉದ್ದಿಮೆಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಸಮಗ್ರ ನೀತಿ ಬೆಂಬಲದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನೂ ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ.

ನೀತಿ, ಅನುಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ಸಂಶೋಧನೆ:

ನೀತಿಗೆ: ನೀತಿನಿರ್ಮಾತೃಗಳು ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂರು ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು—ಮನೋವೃತ್ತಿ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು—ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಲಪಡಿಸುವ ಏಕೀಕೃತ ರೂಪುರೇಷೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. —ಸಂಖ್ಯೆಯ‖ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕಿಂತ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಆಳತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಬೇಕು.

ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಿಫಾರಸುಗಳು:

- •ಶಿಕ್ಷಕ ವೃಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಸುಧಾರಣೆ: ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಅನುಭವ ಹೊಂದಿದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಭವಾತ್ಮಕ, ಅಂತರಶಾಖಾ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಪರ್ಕಿತವಾಗಿಸಲು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವುದು.
- •ನಿಯಮಾವಳಿ ಸರಳೀಕರಣ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸಿನ ವೈವಿಧ್ಯೀಕರಣ: ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಹಂತದ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನೇತರ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳಾ ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಹಣಕಾಸಿನ ಮೂಲಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ನಿಯಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸರಳಗೊಳಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ.
- •ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಜಾಲ ಬಲಪಡಿಸುವುದು: ನಿಗದಿತ ರೂಪುರೇಷೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಹಾಗೂ ಪೀರ್–ಲರ್ನಿಂಗ್ ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಹೊಸ ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಒದಗಿಸುವುದು.
- •ಸಮಾವೇಶಿತ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಉತ್ತೇಜನೆ: ಲಿಂಗ ಅಸಮತೋಲನವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಸಮಾನ ಸಂಪನ್ಮೂಲ–ಅವಕಾಶಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುವ ನೀತಿ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಅಗತ್ಯ.

ಅನುಷ್ಠಾನ:

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುಭವಾತ್ಮಕ, ಯೋಜನೆ–ಆಧಾರಿತ ಮತ್ತು ಅಂತರಶಾಖಾ ಬೋಧನಾ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬೋಧನಾ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧಿಸಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೈಜ ಕಲಿಕೆ ಅನುಭವ ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಉದ್ಯಮಿಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿರೋಧ ಶಕ್ತಿ, ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಕಲಿಕೆಯ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೌಶಲ್ಯಗಳಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು.

ಭವಿಷ್ಯದ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ:

- **ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು: ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಶೇಷ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಗಳ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು**
- **ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಬೇಕು.**
- **ಸಮಾನತಾ ಅಧ್ಯಯನಗಳು: ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದಯೋನ್ಮುಖ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ನೀತಿಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿತ್ವವನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುವ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸಂದರ್ಭ–ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅರಿವುಗಳನ್ನು ನೀಡಬಹುದು.**
- **ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳ ಅಧ್ಯಯನ: ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕ.**

Reference:

[1]. Audretsch, D. B., Grilo, I., & Thurik, A. R. (2007). Explaining entrepreneurship and the role of policy: A framework. In Handbook of research on entrepreneurship policy (pp. 1–17). Edward Elgar Publishing. 14

[2]. Bhide, A., & Phelps, E. S. (2021). A theory of scale and scope for social entrepreneurship*. Journal of Business Venturing Insights, 15, e00238.

[3]. Fayolle, A., & Gailly, B. (2015). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial attitudes and intention: Hysteresis and persistence. *Journal of Small Business Management*, 53(1), 75-93.

[4]. Fayolle, A., & Gailly, B. (2015). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial attitudes and intention: Hysteresis and persistence. *Journal of Small Business Management*, 53(1), 75–93.

[5]. Fayolle, A., & Gailly, B. (2015). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial attitudes and intention: Hysteresis and persistence. Journal of Small Business Management*, 53(1), 75–93. https://doi.org/10.1111/jsbm.12065

[6]. Hisrich, R. D., Peters, M. P., & Shepherd, D. A. (2017). *Entrepreneurship* (10th ed.). McGraw-Hill Education.

[7]. Hisrich, R. D., Peters, M. P., & Shepherd, D. A. (2017). *Entrepreneurship* (10th ed.). McGraw-Hill Education.

[8]. Isenberg, D. J. (2010). How to start an entrepreneurial revolution. Harvard Business Review, 88(6), 40–50.

[9]. Isenberg, D. J. (2010). How to start an entrepreneurial revolution. Harvard Business Review, 88(6), 40–50.

[10]. Kumar, R., & Mathur, S. (2023). Bridging the gap: Analyzing implementation challenges of entrepreneurship policies in India. Journal of Development Entrepreneurship, 28(1), 2350001.

[11]. Martin, R. L., & Osberg, S. (2015). Getting beyond better: How social entrepreneurship works. Harvard Business Review Press.

[12]. Martin, R. L., & Osberg, S. (2015). *Getting beyond better: How social entrepreneurship works*. Harvard Business Review Press.

[13]. Mathew, A. O., & Jain, S. (2021). Challenges of entrepreneurship education in India: A study of management institutions. International Journal of Business and Globalisation, 28(4), 456-470.

[14]. McGrath, R. G., & MacMillan, I. C. (2000). *The entrepreneurial mindset: Strategies for continuously creating opportunity in an age of uncertainty*. Harvard Business School Press.

[15]. McGrath, R. G., & MacMillan, I. C. (2000). *The entrepreneurial mindset: Strategies for continuously creating opportunity in an age of uncertainty*. Harvard Business School Press.

[16]. NASSCOM. (2022). *Indian Tech Start-up Ecosystem: Year of The Titans*. https://nasscom.in/knowledge-center/publications/indian-tech-startup-ecosystem-year-titans-2021

[17]. Neck, H. M., Neck, C. P., & Murray, E. L. (2021). Entrepreneurship: The practice and mindset (3rd ed.). SAGE Publications.

[18]. Stam, E., & van de Ven, A. (2021). Entrepreneurial ecosystem elements. Small Business Economics, 56(2), 809–832. https://doi.org/10